

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Илия Недин (ЮЗУ „Неофит Рилски“) за дисертационния труд на Павлина Митова Солачка *„Трудовото всекидневие на жените в периода на късния социализъм. Примерът на тютюнев комбинат „Пирин“– град Благоевград“* за придобиване на научната и образователна степен „Доктор“

1. Научни достижения на дисертационния труд

Предлаганият за защита дисертационен труд на докторантката Павлина Солачка включва уводна част, изложение в две глави, заключение и библиографски апарат. Уводът е структуриран в 6 части и напълно отговаря на изискванията за дисертация. В него ясно е определен обектът и предметът на изследването, очертани са целите и задачите, емпиричната база, методите на проведената теренна работа, преглед на литературата и структура на дисертационния труд. В центъра на изследователския интерес на докторантката е трудовото всекидневие на жените през 70-те и 80-те години на миналия век в едно образцово социалистическо предприятие в Благоевград – тютюнев комбинат „Пирин“. В уводната част е описана голямата по обем изворова база – архивите на комбината в Областната дирекция на Държавна агенция „Архиви“, материали от Регионалния исторически музей – гр. Благоевград – публикации, брошури, снимков материал и др., медийни публикации от регионалния вестник „Пиринско дело“, както и от ведомственото издание „Български тютюни“. Всичко това е допълнено с емпиричния материал, събран от авторката – автобиографични интервюта на работили в комбината 16 жени и 4 мъже. Съчетаването на архивни материали, медийни публикации и собствено проведени автобиографични интервюта гарантира постигнатия успех на дисертацията, защото дава една пълтна картина на социалистическото трудово всекидневие на жените от времето на късния социализъм. Впрочем, така поставена, темата на дисертацията попада в полето на антропологичните изследвания на социализма, на труда и на джендърната проблематика. Увоените компетенции в тези проблемни полета от страна на дисертантката са осигурили успешното изследване на един конкретен случай – образцовото за

социалистическата икономика и емблематично за Благоевград предприятие тютюнев комбинат „Пирин“. Това е принос на дисертационния труд.

Първа глава (*„Организация на труда в ТК „Пирин“ – Благоевград“*) представя всички аспекти на социалистическото трудовото всекидневие в ТК „Пирин“. Много детайлно са анализирани формите на контрол, идеологизацията на труда, властовите йерархии вътре в комбината и политическия надзор на партийната организация на БКП. Не са пропуснати трудовите постижения на комбината и неговите международни търговски контакти. Наред с това убедително са показани несъвършенствата и проблемите на плановата икономика, текучеството, идеологическите употреби на труда като наказателна и възпитателна форма за провинилите се, извънредния труд, доброволния труд, непрекъснатото завишаване на контрола в производството и ниското заплащане, другарския съд като идеологически инструмент. Картината е уплътнена и с културните и социалните аспекти от живота на работниците – социалистическите ритуали и социалистическата празничност, художествената самодейност и спорта, жилищната политика и други социални придобивки. Силна страна е взаимното допълване на архивните материали с личните спомени на бившите работнички и работници в комбината, както и приведените научни изследвания.

Втората глава на дисертацията *„Трудовото всекидневие на жените в ТК „Пирин“ – Благоевград“* разкрива уменията на авторката да проследи и анализира трудовото всекидневие на жените от комбината в условията на променените политики на социалистическата система, изразени в идеологемата за равенство между жените и мъжете. Официалната идеология представя жената като геиня майка и труженичка и стереотипизира нейните роли, но във всекидневното реалното битие на жената се разминава с очертания от идеологията нейн образ. На базата на собствените интервюта Павлина Солачка успява да улови тези разлики. Трудовият статус на жената остава проблематичен от гледна точка на равенството между мъжете и жените. Съгласно социалистическата политика се забелязва рязко увеличение на дела на заетите жени в промишлеността. Тютюнопроизводството е един от отраслите, в които преобладават заетите жени. За ТК „Пирин“ данните сочат, че общият брой на работниците е 1200, от които 804 са жени, което представлява приблизително осемдесет процента жени (с. 103). Социалистическите

политики за включване на жените в обществения труд променя техния статус, но не променя тяхната неравнопоставеност спрямо мъжете, които са малцинство в комбината, но заемат по-висококвалифицирани позиции. Това е проследено и през личните спомени на респондентките. Отглеждането на тютюна изцяло лежи на плещите на женския и детския труд. От друга страна, жената излиза от роднинския кръг на село и чрез труда в комбината попада в мрежа от нов тип общувания с колеги и колежки, на базата на които се създават приятелства. Дисертантката навлиза в дълбочина при изясняване на личните и трудовите отношения, свързани със семейството и с приятелския кръг. Наред с текучеството, в комбината се забелязва и семейна приемственост, която продължава и след 1989 година, вероятно с повишаването на трудовите възнаграждения. Втора глава също показва един сполучлив опит за многослоен дълбинен антропологичен анализ на конкретен случай.

2. Оценка на представените материали

Дисертационният труд на Павлина Солачка е добре структуриран, логически изграден, четивен и с приносен характер. Авторефератът отразява точно в синтезиран вид основните акценти на дисертацията и нейните приноси. Посочени са три публикации по темата на дисертационния труд. Библиографският апарат и архивните източници са коректно цитирани.

3. Заключение

Като вземам под внимание изтъкнатите достойнства на предлаганото изследване, подкрепям присъждането на научната и образователна степен „Доктор“ на Павлина Митова Солачка за нейния дисертационен труд *„Трудовото всекидневие на жените в периода на късния социализъм. Примерът на тютюнев комбинат „Пирин“ – град Благоевград“*.

27.05.2022

Благоевград

Доц. д-р Илия Недин

(Югозападен университет „Неофит Рилски“)

STATEMENT OF OPINION

by Assoc. Prof. Dr. Iliya Nedin (SWU "Neofit Rilski") for the dissertation of Pavlina Mitova Solachka "*Women's Everyday Work in the Period of Late Socialism. The Example of the Tobacco Factory "Pirin" - Blagoevgrad*" for obtaining the scientific and educational degree "Doctor "

1. Scientific achievements of the dissertation

The dissertation of the doctoral student Pavlina Solachka proposed for defense includes an introductory part, an exposition in two chapters, a conclusion and a bibliographic apparatus. The introduction is structured in 6 parts and fully meets the requirements for a dissertation. It clearly defines the object and subject of the research, outlines the goals and objectives, the empirical basis, the methods of the field work, review of the literature and the structure of the dissertation. The focus of the doctoral student's research interest is the working life of women in the 70s and 80s of the last century in a model socialist enterprise in Blagoevgrad - tobacco factory "Pirin". The introductory part describes the large source base - the archives of the factory in the Regional Directorate of the State Agency "Archives", materials from the Regional History Museum - Blagoevgrad - publications, brochures, photographs, etc., media publications from the regional newspaper "Pirin Case", as well as from the departmental publication "Bulgarian Tobacco". All this is complemented by the empirical material collected by the author - autobiographical interviews of 16 women and 4 men who worked in the plant. The combination of archival materials, media publications and autobiographical interviews guarantees the success of the dissertation, because it gives a solid picture of the socialist working life of women from the time of late socialism. By the way, the topic of the dissertation falls in the field of anthropological research of socialism, labor and gender issues. The acquired competencies in these problematic fields by the author of the dissertation have ensured the successful study of a specific case - the exemplary for the socialist economy and emblematic for Blagoevgrad enterprise tobacco plant "Pirin". This is a contribution to the dissertation work.

The first chapter (*“Organization of Labor in TC “Pirin” – Blagoevgrad”*) presents all aspects of the socialist labor everyday life in TC "Pirin". The forms of control, the ideologisation of labor, the hierarchies of power inside the plant and the political supervision of the party organization of the Bulgarian Communist Party are analyzed in great detail. The work achievements of the factory and its international trade contacts have not been missed in the tekst. In addition, the imperfections and problems of the planned economy, turnover, ideological uses of labor as a penal and educational form for offenders, overtime, volunteer work, the constant increase in control over production and low payment, the comradesly court as an ideological tool. The picture is also condensed with the cultural and social aspects of the lives of workers - socialist rituals and socialist festivities, amateur art and sports, housing policy and other social benefits. A strong point is the complementarity of the archival materials with the personal memories of the former workers in the factory, as well as the presented research.

The second chapter of the dissertation (*“Women's everyday life in Pirin” - Blagoevgrad “*) reveals the author's skills to track and analyze the daily life of women from the plant in the changed policies of the socialist system, expressed in the ideology of equality between women and men. The official ideology presents the woman as a heroine mother and worker and stereotypes her roles, but in everyday life the real being of the woman differs from the image outlined by the ideology. Based on her own interviews, Pavlina Solachka manages to capture these differences. The employment status of women remains problematic in terms of equality between men and women. According to socialist policy, there has been a sharp increase in the share of employed women in industry. Tobacco production is one of the industries in which employed women predominate. For Pirin factory, the data show that the total number of workers is 1,200, of whom 804 are women, representing approximately eighty percent of women (p. 103). Socialist policies for the inclusion of women in public work change their status, but do not change their inequality to men, who are a minority in the factory but occupy more highly qualified positions. This is also traced through the personal memories of the respondents. Tobacco growing is entirely on the shoulders of women and children. On the other hand, the woman leaves the kin circle of the village and through the work in the plant she falls into a network of a new type of communication with colleagues, on the basis of which friendships are formed. The dissertation student goes into depth in clarifying personal and work relationships related to family and friends. Along with the turnover of work, there is a family continuity in the factory, which continues after 1989, probably with the

increase of wages. The second chapter also shows a successful attempt at a multi-layered in-depth anthropological analysis of a specific case.

2. Evaluation of the submitted materials

Pavlina Solachka's dissertation is well structured, logically structured, readable and contributing. The abstract accurately reflects in synthesized form the main highlights of the dissertation and its contributions. Three publications on the topic of the dissertation are mentioned. The bibliographic apparatus and archival sources are correctly cited.

3. Conclusion

Taking into account the highlighted merits of the proposed study, I support the award of the scientific and educational degree "Doctor" to Pavlina Mitova Solachka for her dissertation "Women's Everyday Work in the Period of Late Socialism. The Example of the Tobacco Factory "Pirin" - Blagoevgrad".

May 27, 2022

Blagoevgrad

Assoc. Prof. Dr. Ilia Nedin

(Southwestern University "Neofit Rilski")